

MEERTALIG OPVOEDEN
MET VLAAMSE
GEBARENTAAL BIJ
DOVE EN
SLECHTHORENDE
KINDEREN

Visietekst opgesteld door de
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal & Doof
Vlaanderen - [Publicatiedatum / 23.09.2022](#)

1 INLEIDING

Deze visietekst gaat over het belang van en de mogelijkheid tot meertalig opvoeden met Vlaamse Gebarentaal (VGT) bij dove en slechthorende kinderen. Wij willen bijdragen tot een sterker bewustzijn over dit belang. Daarnaast willen we in de verf zetten dat VGT een plaats binnen de opvoeding verdient omdat het kàn, en niet enkel ‘wanneer het niet anders kan’ (lees: wanneer auditieve ondersteuning onvoldoende functionele resultaten oplevert en/of het Nederlands toch niet evolueert zoals verhoopt). Deze tekst vloeide uit de pen van de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal en Doof Vlaanderen en werd onderschreven door het Vlaams GebarentaalCentrum, Doof en Jong vzw en de vereniging Doof en Gezin. We richten ons in de eerste plaats tot professionals die betrokken zijn bij de vroegscreening, diagnose, vroegbegeleiding en opvoeding van dove en slechthorende kinderen en tot Kind en Gezin.

Deze visietekst vertrekt vanuit het standpunt dat dove en slechthorende kinderen, net als alle andere kinderen, recht hebben op een open toekomst. Dit is het recht om alle toekomstige opties open te houden tot het kind een volledig gevormde, zelfbepalende, zelfstandige en veerkrachtige volwassene is. Enkel dan kunnen zij ervoor kiezen om volwaardig gebruik te maken van een verworven repertoire van verschillende talen en modaliteiten.

De talen die in deze tekst aan bod komen zijn Nederlands en Vlaamse Gebarentaal. Vlaamse Gebarentaal is in 2006 symbolisch erkend als taal van de Vlaamse Gebarentaalgemeenschap in het Vlaams Parlement. Uiteraard kunnen ook andere gesproken talen en gebarentalen in de opvoeding aan bod komen, afhankelijk van de wensen van hun ouders. Onder modaliteiten verstaan we verschillende communicatiewijzen, zoals gebaren, spreken, schrijven, ‘gestures’ gebruiken, wijzen, tekenen, etc. Dove en slechthorende mensen maken gebruik van het hele repertoire dat ze tot hun beschikking hebben. Ze kiezen die talen en modaliteiten, of combinaties ervan, die het best passen bij de situatie waarin ze zich bevinden en de mogelijkheden van hun gesprekspartner(s). Ook persoonlijke voorkeuren en standpunten kunnen deze keuze beïnvloeden.

Waarom is het belangrijk dat ook Vlaamse Gebarentaal deel kan uitmaken van dit repertoire? En hoe zorgen we er samen voor dat dit mogelijk gemaakt wordt? Deze visietekst over meertalig opvoeden met VGT bij dove en slechthorende kinderen beoogt dergelijke vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

Langs deze weg willen we stimuleren dat dove en slechthorende kinderen en hun gezinnen meer kansen krijgen om in contact te komen met Vlaamse Gebarentaal, dove professionals, rolmodellen en leeftijdsgenoten.

De visietekst is onderbouwd met wetenschappelijke referenties en verwijzingen naar verdragen. Onderaan de tekst staat een lijst met de geraadpleegde bronnen per hoofdstuk.

2 OVER WIE GAAT HET?

In deze tekst hebben we het over dove en slechthorende kinderen en hun gezinnen. Ook kinderen met een cochleair implantaat (CI) en kinderen met andere hoorhulpmiddelen zitten hierin besloten. We wensen geen onderscheid te maken tussen dove, slechthorende en CI-kinderen. Al deze kinderen hebben recht op het

ontwikkelen van een zo volledig mogelijk repertoire, waarin visuele capaciteiten, het verwerven van Vlaamse Gebarentaal en contacten met dove en slechthorende leeftijdsgenoten, rolmodellen en professionals zeker een plaats hebben.

Meer dan 90% van de dove en slechthorende kinderen worden geboren in een horend gezin. Meestal hebben deze gezinnen nog nooit een doof of slechthorend iemand ontmoet en weten ze zo goed als niets over Vlaamse Gebarentaal. Als ze hier wel kennis over hebben, is die kennis vaak negatief gekleurd.

Anderzijds kunnen ook dove en slechthorende ouders met opvoedingsonzekerheden kampen. De maatschappelijke tijdsgeest waarin zij opgroeiden, en meer specifiek de beeldvorming over dove mensen en Vlaamse Gebarentaal toen, was verschillend van nu. Dat maakt het niet vanzelfsprekend om voor hun kinderen een eigen, vrije, meertalige opvoedingsvisie te ontwikkelen.

3 RECHTEN

Kind en Gezin ontwikkelde een visietekst rond taalstimulering en meertaligheid. In die visietekst erkent Kind en Gezin de kracht van diversiteit en veeltaligheid voor de identiteitsontwikkeling. Kind en Gezin beklemtoont een aantal rechten vanuit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Ook benadrukt Kind en Gezin het belang van het leren en beleven van de eigen taal als basisrecht voor elk kind en als stevige basis voor het leren van andere talen. Kind en Gezin merkt daarnaast op dat het IVRK verschillende artikelen bevat waarin het recht van het kind om zich te ontplooien in een omgeving, gekenmerkt door gelijkwaardigheid en respect voor diversiteit, centraal staat.

Het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind stelt dat elk kind dat tot een taalminderheidsgroep behoort het recht heeft om samen met andere leden van hun groep hun cultuur te beleven en zich van hun eigen taal te bedienen. Het Comité voor de Rechten van het Kind voegt hieraan toe dat ouders van dove en slechthorende kinderen onder meer vorming moeten krijgen met betrekking tot het gebruik van gebarentaal, zodat alle gezinsleden met het dove of slechthorende gezinslid kunnen communiceren. Daarnaast stelt ook het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap dat de overheid het leren van gebarentaal moet faciliteren en de taalkundige identiteit van de Dovengemeenschap moet bevorderen.

4 VISUELE COMMUNICATIE(STRATEGIEËN)

VGT verschilt van gesproken talen in die zin dat het om een visueel-gestuele taal gaat, terwijl gesproken talen auditief-verbaal zijn. Visuele communicatie is daardoor een inherent onderdeel van Vlaamse Gebarentaal; het kan hier niet van worden losgekoppeld. Anderzijds kan visuele communicatie ook breder gezien worden, als één van de communicatieve repertoires waar dove en slechthorende mensen gebruik van kunnen maken, al dan niet in combinatie met andere repertoires en onafhankelijk van de aangeboden taal/talen.

////////////////////////////////////

De verantwoordelijkheid voor het aanbieden van Vlaamse Gebarentaal aan hun kinderen ligt dus niet uitsluitend bij ouders. Dove/slechthorende professionelen en mensen vanuit de Vlaamse Gebarentaalgemeenschap zijn ook taalrolmodellen voor deze kinderen. Ouders hoeven hier niet alleen in te staan. Hoe meer dove en slechthorende kinderen en ouders in VGT contact kunnen hebben, hoe beter ze de taal machtig zullen worden en hoe groter de motivatie ook zal zijn om in VGT te (blijven) communiceren, zowel binnen als buiten het gezin.

Naast vorming en uitwisseling is de beschikbaarheid en dus ook de ontwikkeling van een ruim, aantrekkelijk en toegankelijk assortiment van materiaal in Vlaamse Gebarentaal voor het volledige gezin belangrijk. We denken aan filmpjes, versjes, verhalen, spelletjes, kinderprogramma's etc., in Vlaamse Gebarentaal, met voice-over en/of ondertiteling. Daarbij is een overzicht van het bestaande aanbod en materiaal, maar ook van dove/slechthorende rolmodellen die gezinnen kunnen ondersteunen, wenselijk, bijvoorbeeld op een website.

6.3 MOTIVATIE

In deze maatschappij zijn er erg weinig mensen die communiceren in VGT of die VGT kennen. Het effect hiervan is dat kinderen minder kansen hebben om in contact te komen met VGT dan met Nederlands. Het gaat hier om dove, slechthorende en horende kinderen van horende, dove en slechthorende ouders. Wanneer kinderen geen of weinig ontmoetingen in VGT hebben, zullen ze als vanzelfsprekend eerder geneigd zijn om te communiceren in het Nederlands. Zelfs wanneer ze de keuze hebben, kiezen meertalige kinderen in een gesprek altijd de taal waarvan ze denken dat de gesprekspartner die het best begrijpt. Dat is in onze maatschappij bijna altijd Nederlands. Dit kan verkeerdelijk de indruk wekken dat dove en slechthorende kinderen zelf Nederlands boven VGT verkiezen, terwijl die keuze eigenlijk eerder de ingeschatte mogelijkheden van de gesprekspartner weerspiegelt.

Impliciet sluipt zo het idee in de hoofden van deze kinderen dat Nederlands beter en belangrijker is dan VGT. Veel kinderen groeien immers op met het idee dat VGT (enkel) nuttig en noodzakelijk is voor wie niet goed (genoeg) is in Nederlands. Doordat het aanbod en de ontmoetingsgelegenheid in beide talen niet in evenwicht is, worden deze talen ook niet als evenwaardig beschouwd en beleefd.

Het is aan ons als maatschappij en als professionelen om dat idee uit de weg te ruimen. Wanneer VGT veel zichtbaarder wordt, wanneer kinderen veel meer mogelijkheden krijgen om te communiceren in deze taal, kunnen we hen laten zien en voelen dat Nederlands en VGT écht evenwaardige talen zijn.

7 TOT SLOT

We hebben met deze tekst willen aantonen dat Vlaamse Gebarentaal, met het oog op een totale ontwikkeling, een volwaardige plaats verdient in het repertoire dat dove en slechthorende kinderen opbouwen voor communicatie met hun omgeving. Hierover de ouders volledig informeren is nodig, maar onvoldoende. Er is ook nood aan een volwaardig aanbod in en met VGT en een attitudewijziging in de bredere maatschappij waarbij Vlaamse Gebarentaal en Nederlands als evenwaardige talen worden beschouwd. De Vlaamse Gebarentaalgemeenschap, dove en slechthorende professionelen, leeftijdsgenoten en rolmodellen spelen

hierbij een onontbeerlijke rol. Door een aanbod in Nederlands én Vlaamse Gebarentaal te garanderen, bieden we dove en slechthorende kinderen alle kansen om echt meertalig te worden en zelf hun toekomst te bepalen en hun levensroute uit te stippelen. Als veerkrachtige, zelfstandige en zelfbepalende volwassenen maken ze dan een eigen, volwaardige keuze voor bepaalde talen en modaliteiten en/of een combinatie ervan.

Laten we hier samen werk van maken.

Referenties

Hieronder worden, per ondertitel, referenties weergegeven van wetenschappelijke artikels waarop bovenstaande beweringen gebaseerd zijn. Wie zich verder wil verdiepen in onze standpunten of in de wetenschappelijke achtergrond ervan, wordt aangeraden deze artikels te raadplegen.

Inleiding

Tijsseling, C. (2006). *Anders doof zijn: een nieuw perspectief op dove kinderen*. Twello: Van Tricht.

Decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal van 5 mei 2006, artikel 2.

Orioni, M. (2015) *Meertalig opvoeden*. Van Gennepe

Humpries, T., Kushalnagar, P., Mathur, G., Napoli, D.J., Padden, C., Rathmann, C., & Smith, S.R. (2012). Language acquisition for deaf children: Reducing the harm of zero tolerance to the use of alternative approaches. *Harm Reduction Journal*, 9, 1-9.

Rechten

VN Verdrag inzake de rechten van het kind, artikel 30

Comité voor de rechten van het kind, General Comment n°9 §41

VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, artikel 24 §3b

VN Verdrag inzake de rechten van het kind, artikel 6

Kind en Gezin (2010) Taalstimulering en Meertaligheid.
<https://www.kindengezin.be/img/visietekst-nederlands.pdf>
[Taal en meertaligheid | Kind en Gezin](#)

Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (2013) Memorandum Recht op Vlaamse Gebarentaal.
[Memorandum Recht op Vlaamse Gebarentaal | Departement Cultuur, Jeugd & Media \(vlaanderen.be\)](#)

Visuele communicatie

Wille, B., Van Lierde, K. & Van Herreweghe, M. (2019). Parental Strategies Used in Communication With Their Deaf Infants. *Child Language Teaching and Therapy*, 35(2), 165-183.
[doi/10.1177/0265659019852664](https://doi.org/10.1177/0265659019852664)

Leren Visueel Communiceren in Vlaamse Gebarentaal met dove baby's en peuters. Online cursus. Meer informatie: [Leren Visueel Communiceren - Het Vlaams GebarentaalCentrum \(vgtc.be\)](#)

Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (2013) Memorandum Recht op Vlaamse Gebarentaal.
[Memorandum Recht op Vlaamse Gebarentaal | Departement Cultuur, Jeugd & Media \(vlaanderen.be\)](#)

Waarom is opvoeden in en met Vlaamse Gebarentaal belangrijk?

Doof Vlaanderen (2019) # Recht op VGT. De getuigenis van An en Klaas.

<https://vimeo.com/328238324>

Bess, Fred H., Samantha J. Gustafson, Blythe A. Corbett, Warren E. Lambert, Stephen E. Camarata, and Benjamin W.Y. Hornsby (2016). Salivary Cortisol Profiles of Children With Hearing Loss. *Ear Hear* 37(3): 334–44.

Campbell, R., MacSweeney, M., & Woll, B. (2014) Cochlear implantation (CI) for prelingual deafness: the relevance of studies of brain organization and the role of first language acquisition in considering outcome success. *Frontiers in Human Neuroscience*, 8, article 834, 1-11. doi:10.3389/fnhum.2014.00834

Caselli, N, Pyers, J. & Lieberman, A. (2021). Deaf children of hearing parents have age-level vocabulary growth when exposed to ASL by six-months. *The Journal of Pediatrics* 232, 229-236.

Davidson, K., Lillo-Martin, D., & Pichler, D.C. (2014). Spoken English language development among native signing children with cochlear implants. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 19, 238-250. doi:10.1093/deafed/ent045.

Dwyer, Robert T., René H. Gifford, Fred H. Bess, Michael Dorman, Anthony Spahr, and Benjamin W.Y. Hornsby. (2019). Diurnal Cortisol Levels and Subjective Ratings of Effort and Fatigue in Adult Cochlear Implant Users: A Pilot Study. *American Journal of Audiology* 1–11.

Hall, ML. (2017). What you don't know can hurt you: the risk of language deprivation by impairing sign language development in deaf children. *Matern Child Health Journal*, 21(5), 961-965.

Hall ML, Hall WC & Caselli NK. (2019). Deaf children need language, not (just) speech. *First Language*, 39(4), 367-395.

Hassanzadeh, S. (2012). Outcomes of cochlear implantation in deaf children of deaf parents: comparative study. *The Journal of Laryngology & Otology*, 126, 989-994.

doi:10.1017/S0022215112001909.

Hicks, Candace Bourland, and Anne Marie Tharpe. (2002). Listening Effort and Fatigue in School-Age Children With and Without Hearing Loss. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 45:73–84.

Humpries, T., Kushalnagar, P., Mathur, G., Napoli, D.J., Padden, C., Rathmann, C., & Smith, S.R. (2012). Language acquisition for deaf children: Reducing the harm of zero tolerance to the use of alternative approaches. *Harm Reduction Journal*, 9, 1-9 9

Knors, H., & Marschark, M. (2012). Language planning for the 21st century: revisiting bilingual policy for deaf children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 17, 291-305. doi:10.1093/deafed/ens018

Yoshinaga-Itano, C., Baca, R.S., Sedey, A.L. (2010). Describing the trajectory of language development in the presence of severe to profound hearing loss: A closer look at children with cochlear implants versus hearing aids. *Otology and Neurotology*, 31, 1268-1274. doi:10.1097/MAO.0b013e3181f1ce07.

Wat is er nodig om opvoeden met VGT mogelijk te maken?

Informatie

Kecman, E. (2018) Old challenges, changing contexts: reviewing and reflecting on information provision for parents of children who are deaf or hard-of-hearing. *Deafness and Education International*. doi.org/10.1080/14643154.20181506072

Matthijs, L., et al. (2012) First information parents receive after UNHS detection of their baby's hearing loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 17, 387-401. doi:10.1093/deafed/ens020

Mauldin L. (2016). *Made to hear: cochlear implants and raising deaf children*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Moeller, P., Carr, G., Seaver, L., Stredler-Brown, A., Holzinger, D. (2013). Best practices in Family Centered Early Intervention for children who are deaf or hard of hearing: and international consensus statement. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 18, 429-445. doi:10.1093/deafed/ent034

Joint Committee on Infant Hearing (JCIH) (2013) Supplement to the JCIH 2007 Position Statement: Principles and Guidelines for Early Intervention After Confirmation That a Child Is Deaf or Hard of Hearing. *Pediatrics*, 131, e1324-e1349. doi:10.1542/peds.2013-0008

Aanbod

Sass-Lehrer, M. & Young, A. (2016). Evidence-based practice in early intervention: the proof of the pudding is in the eating. In: M. Marschark, (Ed.) *Diversity in deaf education*. (pp 21-48). New York, NY: Oxford University Press

Young, A. (1999) Conceptualizing parents' sign language use in bilingual early intervention. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 2, 265-276

Motivatie

Debeerst, G. (2014) *Tegen de stroom in? Horende ouders van dove kinderen die kiezen voor Vlaamse Gebarentaal*. (Niet-gepubliceerde masterproef aangeboden tot het verkrijgen van het diploma Master of Arts in het tolken). Katholieke Universiteit Leuven, campus Antwerpen, België 10

Hintermair, M. (2000). Hearing Impairment, Social Networks, and Coping: The Need for Families with hearing-impaired children to relate to other parents and to hearing-impaired adults. *American Annals of the Deaf*, 145, 41-52

Oliva, G.A., Risser Lytle, L., Hopper, M., Ostrove, J.M. (2016) From social periphery to social centrality: Building social capital for deaf and hard-of-hearing students in the 21st century. In: Marschark, M. (Ed.) *Diversity in deaf education*. (pp 325-354). New York: Oxford University Press.

Orioni, M. (2015) *Meertalig opvoeden*. Van Genneep

Wie zijn wij?

Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal (VGT) werd in het leven geroepen in 2008 na de erkenning van Vlaamse Gebarentaal in 2006. De commissie adviseert de Vlaamse overheid over alles wat te maken heeft met Vlaamse Gebarentaal of wat een impact kan hebben op het gebruik ervan. Ze doet dit op eigen initiatief of op vraag van de Vlaamse overheid.

[Adviescommissie VGT | Departement Cultuur, Jeugd & Media \(vlaanderen.be\)](http://Adviescommissie VGT | Departement Cultuur, Jeugd & Media (vlaanderen.be))

Doof Vlaanderen

Doof Vlaanderen streeft naar gelijkwaardigheid, emancipatie en ontplooiing van dove en slechthorende mensen en hun taal, de Vlaamse Gebarentaal, in de samenleving. Daarom komt Doof Vlaanderen op voor de eigenheid, rechten en het welzijn van dove en slechthorende mensen in alle aspecten van het dagelijks leven. Doof Vlaanderen vzw ondersteunt de ledenwerking van verschillende lokale verenigingen voor doven en slechthorenden in Vlaanderen (ca. 100). Ook sensibiliseert Doof Vlaanderen de maatschappij door het doof-zijn vanuit sociaal en cultureel-linguïstisch perspectief te benaderen.

www.doof.vlaanderen

Doof & Jong Vlaanderen

Doof & Jong Vlaanderen vzw is een erkende bovenlokale jeugdwerkvereniging voor dove, slechthorende en gebarentalige kinderen en jongeren. Ze behartigt en verdedigt de sociale, culturele en politieke belangen van Vlaamse dove en slechthorende kinderen en jongeren, alsook van de aangesloten jeugdclubs en haar leden. Doof & Jong organiseert sociale, culturele en politieke activiteiten voor kinderen en jongeren. De vereniging is ook verantwoordelijk voor de regionale, nationale en internationale informatiestroom naar haar leden toe, én voor de organisatie en begeleiding van de leden die deelnemen aan nationale en internationale activiteiten zoals kampen, uitwisselingen en congressen.

www.doofjong.be

Doof & Gezin

Doof & Gezin is een Vlaamse oudervereniging die horende en dove ouders van dove en horende kinderen verenigt. Het doel van Doof & Gezin is het samenbrengen van ouders zodat ze hun ervaringen rond taal, opvoeding, onderwijs, ... kunnen uitwisselen. Doof & Gezin biedt ook vormingen en lezingen aan. 11

<https://www.facebook.com/DoofEnGezin/>

Vlaams GebarentaalCentrum

Het VGTC is door de Vlaamse overheid erkend als kennis- en coördinatiecentrum voor Vlaamse Gebarentaal. Het wil door een samenwerking tussen gebarentaalkundigen, de Dovengemeenschap en professionelen binnen het veld de kennis over VGT vergroten, verspreiden en toepassen om op die manier de maatschappelijke erkenning van VGT en haar gebruikers te verhogen.

www.vgtc.be